

Datum

2025-04-10

Adress

205 80 Malmö

Diarienummer

FSN-2025-1442

Yttrande

Till

Kommunstyrelsen

**Remiss angående Remiss Finansdepartementet -
Kontantutredningen (Fi2024/00068)
STK-2025-383**

Funktionsstödsnämnden lämnar följande yttrande:

Sammanfattning

Funktionsstödsnämnden är överlag positivt inställd till utredningens bedömningar och förslag. Förslagen uppfyller i stort syftet om att det ska finnas en fortsatt funktion för kontanter som betalmedel i Sverige till förmån för de konsumenter som vill eller behöver använda dem för att genomföra betalningar. Förslagen bedöms förbättra beredskapen i det svenska betalsystemet som helhet, även om kontanter inte kan vara den enda lösningen i händelse av en kris eller under höjd beredskap.

Det finns samtidigt vissa frågor och osäkerheter kring utredningens förslag gällande kontant betalning för offentligrättsliga avgifter samt beloppsgräns för kontanthantering där förslagen kan medföra såväl säkerhetsrisker som ekonomiska konsekvenser för kommunen.

Yttrande

Funktionsstödsnämnden ställer sig positiv till förslaget om en fortsatt funktion för kontanter som betalmedel i Sverige till förmån för de konsumenter som vill eller behöver använda dem för att genomföra betalningar. Förslagen bedöms förbättra beredskapen i det svenska betalsystemet som helhet, även om kontanter inte kan vara den enda lösningen i händelse av en kris eller under höjd beredskap.

Nämnden instämmer i att förslagen som presenteras ger större möjlighet för enskilda att få betala med kontanter för tjänster från myndigheter eller andra aktörer som tillhandahåller tjänster av offentligrättslig karaktär eller för livsmedel och apoteksvaror. Tydligare reglering om rätten att betala kontant ger större förutsägbarhet kring var kontanter generellt ska accepteras och skapar förutsättningar för fler individer att delta på lika villkor i samhället.

Om kontanter inte längre fungerar som ett tillförlitligt betalningsmedel riskerar funktionsstödsnämndens målgrupper att hamna i ett ökat digitalt utanförskap. En av grundprinciperna i lagen för stöd och service till vissa funktionshindrade (LSS) är att främja självbestämmande och självständighet. I ett kontantfritt samhälle kan personer med funktionsnedsättning bli mer beroende av anhöriga, assistenter eller gode män för att genomföra vardagliga betalningar. Detta riskerar att minska deras möjlighet att själva hantera sin ekonomi och påverkar deras självbestämmande negativt.

Det kan också innebära en ökad sårbarhet för ekonomiskt utnyttjande, då beroendet av andra personer för att genomföra betalningar ökar.

Funktionsstödsnämnden har ombetts lämna synpunkter kring vissa bedömningar, förslag och konsekvensbeskrivningar i utredningen. Yttrandet följer utredningens disposition, med hänvisning till kapitel- eller avsnittsnummer i utredningen.

10.1 Acceptans av kontanter

Utredningen föreslår att det ska fastställas i lag att livsmedel, apoteksvaror och offentligrättsliga avgifter ska kunna betalas kontant. Nämnden instämmer i syftet med utredningens förslag om att säkerställa att en grundläggande lägsta nivå upprätthålls för allmänhetens möjlighet att betala med kontanter för de varor och tjänster som är av den mest grundläggande behovsnaturen.

Funktionsstödsnämnden anser dock att utredningens förslag om att avgifter till myndigheter eller andra aktörer som utför myndighetsliknande tjänster (offentligrättsliga avgifter) ska kunna betalas kontant är förknippat med osäkerhet. Osäkerheten kan härledas i första hand till tolkningen av begreppet offentligrättsliga avgifter och i förlängningen till förslagets praktiska tillämpning.

Myndighetsutövning är ett förvaltningsrättsligt begrepp som beslut eller annan åtgärd som fattas av en myndighet och som är ett uttryck av makt över en medborgare. En vanlig definition är "utövning av befogenhet att för enskild bestämma om förmån, rättighet, skyldighet, disciplinär bestraffning eller annat jämförbart förhållande".

Utifrån denna definition skulle vissa delar av kommunens verksamhet kunna vara föremål för utredningens förslag att stadfästa i lag att kontanter ska kunna användas som betalningsmedel.

Funktionsstödsnämndens verksamhet styrs av LSS-lagstiftningen, socialtjänstlagen (SoL) och hälso- och sjukvårdslagen (HSL). Insatser enligt LSS är avgiftsbefriade. Avgifter för exempelvis hemtjänst, särskilt boende eller andra insatser enligt SoL eller HSL bör enligt nämndens bedömning inte räknas in bland de offentligrättsliga avgifterna. Anledningen är att det är nyttjandet av den kommunala tjänsten när denna

väl blivit beviljad – inte myndighetsutövningen som sådan – som är belagd med en avgift. Det finns dock ingen legaldefinition av begreppet offentligrättsliga avgifter.

Nämnden vill framhålla att en skyldighet att ta emot kontant betalning för offentligrättsliga avgifter upp till 0,1 prisbasbelopp, som utredningen föreslår, är förknippad med osäkerhet även kring konsekvenser som den praktiska tillämpningen kan medföra.

Nämnden fakturerar den enskilde avgifter där fakturabeloppet i de flesta fall understiger den föreslagna gränsen för kontantbetalning. Därmed skulle volymen av avgifter som eventuellt blir föremål för skyldighet om acceptans av kontantbetalning bli omfattande. Att bygga upp en beredskap för att kunna ta emot kontantbetalning som alternativ till fakturering medför krav på utrustning och infrastruktur för kontanthantering. Kassaapparater för att kunna lämna kvitto, säkerhetsskåp för säker kontantförvaring och hämtningsavtal med leverantör är några exempel. När det gäller ekonomiska konsekvenser av de förslag som presenteras konstaterar samtidigt utredningen att ”förslagen bedöms inte påverka utgifter för regioner eller kommuner.” Funktionsstödsnämnden vill framhålla att förslaget om kontant betalning för offentligrättsliga avgifter kommer medföra extrakostnader för kommunen. De ekonomiska konsekvensernas omfattning på kort och lång sikt är i dagsläget svårbedömda.

En annan aspekt som nämnden vill belysa gällande förslaget om kontant betalning för offentligrättsliga avgifter är säkerhetsrisken i samband med den dagliga hanteringen av en eventuell omfattande mängd kontanter. Utredningens bedömning om att det inte bör föreligga en skyldighet att acceptera kontanter i områden som karakteriseras av hög risk att utsättas för rån eller annan brottslighet samt att det ska kunna regleras mellan vilka tider som kontant betalning ska kunna nekas är i detta avseende positiv.

Utredningen lämnar även förslag på betalningsmottagare som enligt lag ska åläggas att acceptera kontantbetalning. I avsnitt 10.1, sidan 130 framgår: ”Utredningen bedömer att en rimlig gräns för skyldigheten att omfattas av krav på acceptans av kontanter vid ett fysiskt försäljningsställe som kan kännetecknas som fullsortimentsbutik för livsmedel bör dras vid minst 50 procent av försäljningen räknat som omsättning ska vara för livsmedel. Mindre livsmedelsbutiker av kioskaraktär, specialbutiker, bagerier, caféer och restauranger bedöms inte falla inom kravet som föreslås då dessa normalt sett inte är att klassa som fullsortimentsbutiker för livsmedel och i många fall inte bedöms omfattas av krav på extern revisor”. Därmed framgår det av utredningen att funktionsstödsnämndens försäljningsställen som till största delen består av caféer inom daglig verksamhet LSS exkluderas från kravet.

10.5 Riksbankens roll för ett fungerande betalningssystem

Utredningen föreslår att Riksbankslagen bör kompletteras med ett vidgat mandat för Riksbanken att ansvara för att sedlar och mynt ska kunna användas i hela Sverige. Mandatet ska kunna innefatta åtgärder i egen regi eller som stöd till marknadens aktörer.

Nämnden instämmer i utredningens bedömning att det är viktigt med en tydlig ansvarsfördelning med Riksbanken som ansvarig myndighet för kontanternas övergripande funktion som betalmedel i betalningssystemet.

Utredningens motivering att Riksbanken representerar statens roll i detta avseende och därmed har en viktig funktion som brygga mellan allmänheten och bankerna om det finns samhällsbärande funktioner som av någon anledning inte längre finns tillgängliga eller riskerar att försvinna ställer sig också nämnden positiv till.

10.7 Kontanter som betalmedel i höjd beredskap

Utredningen bedömer att det är av största vikt att sedlar och mynt som ges ut av Riksbanken fortsatt kan användas för betalning av de mest nödvändiga utgifterna i Sverige. Att upprätthålla funktionen i kontantkedjan under normala omständigheter möjliggör för att kunna hantera utmaningar eller störningar som kan uppstå i elektroniska system med påverkan på andra betalmedel i händelse av en kris eller under höjd beredskap.

Nämnden instämmer i utredningens bedömning att med anledning av att kontanternas funktion i normaltid är avgörande för dess funktion i kristid. Därmed är det att införa mekanismer som upprätthåller möjligheten att använda kontanter genom krav på användbarhet och tillgänglighet.

Ordförande Roko Kursar (L)

Ansvarig utredare Mihaela Covaciu

Reservationer och särskilda yttranden

I ärendet inkom inga reservationer eller särskilda yttranden.